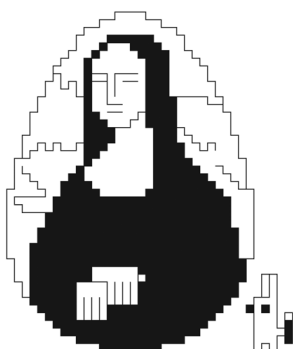

AZ ÉKSZER MINT TÁRGYIASULT FOGALOM

Beszélgetés Carla Szabóval. Kérdezett Keszeg Anna

Carla Szabo neve a kortárs román tervezői palettán – fogalom. Írom ezt annak kockázatával, hogy a 'fogalom' szó lesz ennek az interjúnak a legtöbbször elhangzó kifejezése. Az 1989 után új utakat kereső alkalmazott művészetek, formatervezés területén annak a generációnak a tagja, amely nem a korábbi, az állami Képzőművészeti Alap által nyújtott, gyakran paternalista lehetőségeket használta ki, hanem a konkurencia nemzetközi viszonyainak megfelelő stratégiákat keresett – az intézményépítés kockázatával. Carla Szabo abból a perspektívából is egyedülálló, hogy konceptuális ékszert tervez, mely Romániában paradigmaalkító, és nemzetközi szinten is újdonság. 2013 decemberében a New York Times közölt kritikát ékszereiről (Palko Karasz: A Disciplined Contrarian Who Decorates Bodies. New York Times 09. 12. 2013. http://www.nytimes.com/2013/12/09/fashion/a-disciplined-contrarian-who-decorates-bodies.html?_r=0).

■ – *Egy látszólag részletkérdésnek tűnő felvetéssel kezdeném, melyet a te esetedben mégis lényegesnek érzek. Milyen jelentősége van az anyagnak abban, amit csinálsz? Mennyire fontos?*

– Az anyag mindössze eszköz, mely által kifejezek egy gondolatot. A fogalom illusztrálásának leginkább megfelelő plasztikus kifejezőeszköz számomra. A fogalom függvényében választom ki.

– *Nem ékszert készítesz, hanem testdísz. Miért fontos számodra ez az elkülönítés?*

– Az emberi agyakban az ékszer kifejezés túlságosan sok jelentéssel terhelt. Az iskolában azt mondták nekünk, hogy ülőalkalmatosságot tervezünk, nem pedig széket. Ha így vetted fel a kérdést, az elme nyitott gondolkodásra képes, el tud vonatkoztatni a címkéktől és az egyediesített kulturális preconcepcióktól.

A humor a szellem velejárója. A szellem szintjéről nézve a dolgokat, minden vicc, illúzió.

– A Carla Szabo-féle ékszer fogalmi típusú. Tudom, hogy ez most kissé esetlen szójáték, de hogyan jön létre egy ékszer/testdíz fogalma?

– Az ékszer számomra ürügy annak kifejezésére, ami adott pillanatban vagyok. Vagy még inkább személyiségem egy aspektusa egy adott periódusban. A gondolkodásunk fogalmak által működik, s végső soron ezáltal kommunikálunk egymással is. Nem a szépet, az

esztétikusát akarom kifejezni, a szépnek, az esztétikusnak az öncélú kifejezését elutasítom, hanem szépen akarok kifejezni egy adott gondolatot. Finom különbség ez, mely az esztétikai megnyilvánulást tartalommal tölti fel.

– Mi változott meg Romániában azóta, hogy elkezdte tervezni?

– Nyilvánvalóan minden. Semmi sem áll egy helyben, minden változik. Ami meg a szakmámat illeti, sok minden lenne kiemelésre érdemes. E sok minden közül most az interkonnektivitás gondolatát hangsúlyoznám. Az emberek sokkal inkább képessé váltak arra, hogy megértsenek egy művészi nyelvet, egyre nagyobb a tartalom iránti érdeklődés, minthogy pótolni kell azt a hiányt, melyet a kortárs gazdasági és politikai rendszer hoz létre.

– Mi változott szűkebb szakmád területén, mióta elkezdte tervezni?

– Ez a szakma két, többé-kevésbé párhuzamos világban zajlik. Az egyik a szervezeti és fogyasztói rendszer, a másik pedig egy saját, személyes rendszer, melynek saját fogyasztási feltételei és jellemzői vannak. Az elmúlt két évben az első térvesztése látható volt, főként a hozzánk, vállalkozó formatervezőkhöz beérkező megrendelések csökkenése által, másrészt viszont szerényen, de biztosan növekszik a kis szériájú dizájntermékek területe a személyt személyllyel összekötő eladások által – boltokban, vásárokon és showroomokban.

– Erőltessük kissé ugyanezt a vonalat: mi változott a világban, mióta elkezdte tervezni?

– Az én generációmra legalábbis az jellemző, hogy inkább az önmaga megértése, a belső nyugalom megtalálása érdekli, mint a kifelé való tájékozódás, a színes és vonzó attrakciók keresése. Talán mindez azzal magyarázható, hogy egyszerűen csak csökken az életenergia, miközben egyre inkább felhalmozódik egyfajta bölcsesség.

– Az ékszerek formavilága: az urbánus formákról a klasszikusabb, természetesebb formák fele tartunk. Te hogyan látod azt az irányt, mely felé tartasz?

– Az általad leírt kétféle tárgytípus között tíz év van. Az érdeklődési terület megváltozásának tendenciája ez. A „kinttől” a „bent” felé. A fiatalság a különbözőség

megteremtésének periódusa, aztán rájössz, hogy amúgy is más vagy, s nincs szükség arra, hogy bármit is bizonyíts, mindent feltaláltak már korábban, s marad a létezés öröme, mely melegebb és nyugodtabb is.

– Nemzetközi perspektívák. Hogyan értelmeződik a Romániában gyártott tervezői ékszer Románián kívül?

– Talán pontosabb választ tudok adni a formatervezés területére, mint a tervezői ékszer sokkal szűkebb piacára

vonatkozóan. Ezen a nagyobb területen sokan vannak már olyanok, akik a kortárs esztétikában elfogadott nyelvet elsajátították. Mindkét területen azok a jelentős nevek, akik megtalálják annak a módját, hogy sikeresen ötvözzék a tehetséget egy olyan vállalkozás feltételeivel, mely nagyobb közösség fogyasztására tud ráépülni. A sikerhez szükséges tehetség már nemcsak az esztétikai kifejezéssel áll összefüggésben, hanem e kifejezés és egy ilyenfajta vállalkozás költségeinek ergonómiája közötti összhang megtalálásával – annak minden tekintetében.

– *Következzen most egy egészen más típusú kérdés: mit jelent Bukarest abban, amit csinálsz?*

– Bukarest az a hely, ami kialakított és szakmailag visszaigazolt, s ahol életem felét töltöttem. Az életemnek azt a szakaszát, amikor saját magadról az általad végzett munka által tudsz meg dolgokat. Nagyon sokkal tartozom ennek a városnak, hálás vagyok neki, és olyannak szeretem, amilyen. Másként fogalmazva, a lehető legszubtilisabb módon van jelen abban, amit csinálok.

– *Az általad készített ékszerek humorosak: a minket környező társadalmi-kulturális világra tett utalások, fekete humor, ha úgy tetszik. Honnan származik ennek a humornak a retorikája?*

– A humor a szellem velejárója. A szellem szintjéről nézve a dolgokat, minden vicc, illúzió.

– *Gilles Lipovetsky egy frissen megjelent könyvében a világ esztétizálásáról beszél. Olyan állításai vannak, melyek könnyen kapcsolhatók Carla Szabo szakmai krédójához: Better Design for a Better World (Jobb formatervezés egy jobb viláért). Lipovetsky azonban úgy látja, hogy ez az esztétizálás manipulatív, s nem tesz mást, mint növeli a kapitalista szervezeti kultúra fogyasztói érdekeltségét. Hogyan kommentálnád ezt a kijelentést?*

– Mindennek ezen a világon duális jellemzői vannak. Egyesek azzal magyarázzák ezt, hogy az emberi agynak két féltekéje van. Másik alternatíva a lélek általi megismerés, az egységesség égisze alatt történő gondolkodás onnan ered. Az alkotás, a megéltnek, a gondolatnak a materializálódása szükségszerűen kell hogy átszűrődjék e két forrás valamelyikén.

Másrészt manipuláció csakis a dualitásban lehetséges, a reklám pedig azon az elven nyugszik: jobb, mint a többi. Jobb: ez a jó-rossz dualitás jellemzője. Akkor vagy manipulálható, ha jobb akarsz lenni, jobb, mint amilyen valójában vagy: egyedi!

– *Milyen szerepe van a formatervezésnek a kortárs vizuális kultúrában? Vagy kissé konkrétan: milyen hozadéka van más típusú vizuális alkotásoknak az ékszereid előállítási folyamatában?*

– Az én esetemben, de azt hiszem, általánosságban is, az információk hátter hozza létre az egyént. Építészcsaládból származom, formatervezést végeztem, hét évig belsődízajnnal és tárgytervezéssel foglalkoztam, így elkerülhetetlen, hogy az agyam az ihletet ezen információk szűrőjén passzírozza át, illetve – nyilván – a szakmának megfelelő gyakorlatokon. A formatervezés/az építészet az ember által vagy az ember számára létrehozott terekben helyezi el az embert. Ide tartozik minden, ami az emberi lakással, tartózkodással kapcsolatos, az épületek, a bútorok.

Így a tervező, az építész a jelenben él, városi életmódnak megfelelően a lakhatás vagy a megrendelők előfeltevései szerint fog tervezni. A tárgykultúra nem olyan irányzat, mely valaha is elválasztható lesz attól a társadalmi és gazdasági kontextustól, melyben létrejött. Az egyik hozza létre/hangsúlyozza a másikat. Sejt szerepét tölti be egy többsejtű rendszerben.

– *Az ékszerek és a formák, tárgyak, lakásbelsőik tervezése. Milyen különbségek vannak e médiumok között?*

– A tervezési folyamatban mindkettőt azonos premisszák alapozzák meg. A lépések és a funkcionalitás koordinátái különböznek. Mindössze két olyan médium van, melyben egyénként megnyilvánulhatok.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

